

Filosofe-feministe botst hard met politiek correct Frankrijk

Élisabeth Badinter

Eind deze maand stemt het Franse parlement over een verbod op prostitutie. De linkse feministische filosofe Élisabeth Badinter is tegen. 'En over hoofddoeken in scholen kan ik al even duidelijk zijn: weg ermee!' Ze houdt vast aan haar pleidooi voor een progressief én seculier Frankrijk. 'Politiek correct Frankrijk voedt extreem rechts.' **Margot Vanderstraeten**

Wereldwijd geldt 8 maart als Vrouwendag. België maakt een uitzondering op dit agendapunt dat eind jaren zeventig door de Verenigde Naties in het leven

werd geroepen. In ons land wordt op 11 november, behalve bij de slachtoffers van de wereldoorlogen, ook stilgestaan bij de rechten van de vrouw. Deze 'afwijking' op de wereldagenda hebben we te danken aan de Parijse schrijfster en filosofe Simone de Beauvoir. Zij kwam in 1972 op verzoek van het Vrouwenoverlegcomité naar Brussel. Dat jaar kon ze maar één dag vrijmaken: 11 november. En zo geschiedde: voor ruim tienduizend aanwezigen deed De Beauvoir haar visie op de *deuxième sexe* uit de doeken. Wie de manifestatie bijwoonde, heeft het nog altijd over de solidaire en hoopvolle sfeer die er heerste.

Vandaag zijn we in Parijs. In hetzelfde arrondissement als waar De Beauvoir en haar los-vaste partner Jean-Paul Sartre zich bogen over hun filosofieën en theorieën. Trefwoorden zijn ook nu Montparnasse, Saint-Germain des Prés, La Sorbonne. Maar de maatschappijkritische tijden zijn niet meer dezelfde als die van de tweede helft van de vorige eeuw. Het bekende café Les Deux Magots waar revolutionaire ideeën werden geboren, staat leeg wegens 'grote veranderingswerken'. De historische brasserieën La Coupole en Lipp zijn verworpen tot platte, toeristische trekpleisters. En over vrouwenrechten, zelfs over het wetsvoorstel om prostitutie te verbieden door de hoerenlopers te bestraffen, wordt in deze haastige en competitieve stad amper gediscussieerd.

Toch zijn er uitzonderingen. Zoals in deze met boeken en Stuyvesant-sigaretten volgestouwd werkruimte aan de Jardin du Luxembourg, waar een van de invloedrijkste feministische filosofes van Frankrijk woont, rookt, werkt, schrijft en nadenkt: Élisabeth Badinter (69). "Ik rook al sinds mensenheugenis. Die slechte gewoonte, die mij genot bezorgt, heb ik gelukkig gemeen met mijn vriendin Catherine Deneuve. We staan bij het restaurant altijd buiten te roken, weer of geen weer."

"Vijftig jaar geleden pleitte De Beauvoir, die ik bewonder, voor de autonomie van vrouwen. En kijk waar we ons nu bevinden. Wat is dat met die westerse vrouwen van vandaag? Ze willen perfecte moeders zijn; ze offeren hun carrière op voor hun kind. En waarin resulteert dat? De perfecte moeders willen, in ruil voor hun inspanningen, graag perfecte kinderen. Weet u dat een hedendaagse vrouw met twee kinderen meer tijd aan haar kroost besteedt dan een vrouw die twintig jaar geleden vijf kinderen had? Erg toch."

"Het heeft met al die beate bewondering voor de natuurlijke opvoeding te maken, en met de kritiek op de consumptie-maatschappij. Ecologisch radicalisme, noem ik het. Een moeder moet weer natuurlijk bevallen, borstvoeding geven, samen met haar kind slapen – *co-sleeping* heet dat vandaag. De moeder moet dit en moet dat, en wil vervolgens ook dit en dat. Omdat er zo veel sociale druk is. En omdat ze het zelf niet meer weet, en haar man evenmin. De rolverdeling binnen moderne koppels is nog steeds stereotiep."

Vrouwen die een kind opvoeden worden maatschappelijk als 'nobeler' beschouwd dan vrouwen die omgaan met de stress van het werk, die worstelen met een onderbetaalde baan, en noem maar op. Dat zijn conservatieve waarden die weer onze samenleving zijn binnengeslopen.

"Het verhaal van 'terug naar de natuur' is een eeuwenoud discours verpakt in een hedendaags jurkje. Rousseau pleitte voor diezelfde ontwikkeling. En voor eenzelfde vrouw aan de haard. Met dezelfde terminologie. Begrijpt u dat zo'n evolutie kinderen voor vreselijke verantwoordelijkheden stelt? Je zult maar eens perfect moeten zijn!"

Door de woorden van de controversiële, temperamentvolle filosofe – en moeder van drie kinderen – weerklinken, op de achtergrond, de voetstappen van haar man, de socialistische oud-politicus Robert Badinter. Onder president Mitterrand schafte die, als minister van Justitie, de doodstraf af. "Dat hebben we onder andere gemeen. We pleiten voor de rede als basis voor onze beschaving. Het verlichtingsdenken is de enige weg."

Einde deze maand zal in het Franse parlement het wetsvoorstel over prostitutie worden gestemd. Door de hoerenlopers te straffen, wil men prostitutie doen verdwijnen. Badinter: "Ik ben tegen het verbod op prostitutie. Voor mij is prostitutie een vrouwenrecht. Ik zie dat heel rationeel. De strijd voor anticonceptie en abortus dateert van de jaren zestig en zeventig. Vrouwen beschikken dus nog maar heel recent over de rechten op hun eigen lichaam. Ze kunnen nog maar een halve eeuw beslissen of ze kinderen willen, en wanneer. Ik interpreteer de vrouwelijke seksuele vrijheid zoals die is bedoeld. Dat wil zeggen: voor mij maakt ook het recht om je lichaam te verkopen deel uit van de zelfbeschikking van een vrouw. Een prostitute moet haar werk kunnen uitvoeren. Zo veilig mogelijk. En in de beste omstandigheden."

Maar prostitutie en vrouwenhandel zijn één pot nat.

"Dat is een feit. Vrouwen, met name vrouwen afkomstig uit het voormalige Oostblok en uit landen ten zuiden van de Sahara, worden tot prostitutie gedwongen. Ze zijn de slaven van hun poeiers. Maar moet die harde waarheid inhouden dat wij de strijd tegen de prostitutie aanbinden?"

"Tegen mensenhandelaars zouden, op internationaal niveau, alle mogelijke middelen moeten worden ingezet, dat zeer zeker. Maar een verbod op prostitutie? Nee, zo'n ingreep werkt als koren op de molen van deze slavendrijvers. En het verbieden van prostitutie zal de situatie voor de prostitutees alleen nog erger maken. Want wat zal er gebeuren? De prostitutie zal zich naar nog schimmiger zones van onze samenleving verplaatsen. Dat kan ik niet aanvaarden. Net zomin als ik kan aanvaarden dat men de vrouw de rechten op haar lichaam ontnemt."

"Wij hebben een buitenverblijf in Beauvais, op een zeventigtal kilometer van Parijs. In Beauvais ligt een internationale luchthaven die vooral dankzij lowbudgetmaatschappijen bestaat. Het stadje is omringd met bossen. Wel, telkens als ik naar Beauvais ga, zijn er meer prostitutees in die bossen. Hun klanten komen met de wagen. De seksuele dienstverlening vindt in de bossen of in een auto plaats. Het gros van de prostitutees komt uit Bulgarije, Hongarije... Ze nemen een dagretour, vliegen 's ochtends in, en 's avonds weer uit: voor de prijs van een pijpbeurt heb je dat ticket al terugbetaald. Veel van deze prostitutees worden door hun

poeiers in de gaten gehouden; die handelaars zorgen er ook voor dat hun heen- en weergereis niet opvalt bij de douane. Daarom werken de meeste hoeren slechts één dag per week in dat bos. Elke dag heen en weer tussen Bulgarije, Hongarije of Polen en Beauvais zou verdacht zijn. Denkt u dat er ook maar één haan naar zal kraaien als een van deze vrouwen plots verdwijnt? Of als ze verkracht en misbruikt wordt in de bossen, of weet ik veel waar?"

U staat met uw mening, binnen het progressieve luik, tamelijk alleen.

"Ik weet het. En ik word op sociale fora in mootjes gehakt, ook door ideologische gelijkgezinden. Veel progressieve burgers vinden dat prostitutie gelijk staat aan pure uitbuiting en dus moet prostitutie afgeschaft worden. Ik volg hun redenering niet."

"Weet u, Frankrijk wordt tegenwoordig door angst geregeerd. Dit is een land dat bang is. Kijk naar de wet van het homohuwelijk. Het wijdiverspreide protest tegen die wet, die gelukkig is goedgekeurd, heeft me verbaasd en verontwaardigd. Al was ik natuurlijk niet blind: het valt me al een tijdlang op hoezeer in deze natie, waar tijdens de verlichting het gelijkheidsbeginsel en de rede zegevierden, vandaag de verschillen tussen de mensen worden benadrukt. Dat is een uiterst zorgwekkende evolutie, waaraan we niet zomaar mogen voorbijgaan."

"Mensen, en dat is vrij nieuw, definiëren zich almaar liever via hun verschillen met de ander, en niet langer via de eigenschappen die ze gemeenschappelijk hebben. En natuurlijk is religie het middel bij uitstek om je van de ander te onderscheiden. Terwijl Frankrijk een seculiere staat is, de meest seculiere van Europa. De openbare ruimte, al het sociale verkeer dat daarin plaatsvindt, moet zo veel mogelijk – liefst helemaal – vrij zijn van religieuze invloeden, zodat de mens niet de clerus centraal staat."

Om die reden vindt u het streven naar een multiculturele maatschappij een bewijs van separatisme. Omdat in zo'n maatschappij de ene cultuur en de ene godsdienst naast de andere wordt geplaatst.

"Ik streef naar de universele rechten van de mens. En dus zoek ik naar wat ons mensen met elkaar verenigt. Multiculturalisme doet het tegenovergestelde van verenigen. Het zet ons naast en op en onder elkaar. Het haalt ons uit elkaar, zet ons tegen elkaar op. Want altijd worden de verschillen gedefinieerd. Ik behoort tot gemeenschap x, die onderscheidt zich van gemeenschap y en z. In dat dwangmatig zoeken naar verschillen – en de toename en radicalisering van religie die hieruit volgt – schuilt een reëel gevaar voor onze democratie en samenleving."

"Jammer genoeg durft links dat gevaar niet te benoemen. Het durft niet voor zijn eigen normen en waarden uit te komen. En daarom is links voor een groot deel verantwoordelijk voor het succes van Marine Le Pen en het Front National. Progressief Frankrijk lijdt aan een ziekelijk schuldgevoel. Het wil betuttelen. Doodknuffelen. Als links voor een seculier Frankrijk is, waarom geeft het dan almaar vaker toe aan de infiltratie van de godsdienst in het openbare leven?"

U vindt dat hoofddoeken – in alle gradaties – uit het publieke domein moeten verdwijnen.

"Jazeker. En die overtuiging wordt me niet in dank afgenomen. Ik kan niet zeggen dat het prettig is om uitgemaakt te worden voor 'aanhanger van Le Pen' als je, zoals ik, je hele bestaan hebt gewijd aan overtuigingen zoals vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid voor iedereen. Maar ik ben geen politicus, ik hoef geen stemmen te ronselen, dus ik kan zeggen wat ik vanaf de zijlijn zie. De seculiere maatschappij is in gevaar. Wie dat niet ziet, is medeplichtig aan het verlies van democratie."

"Ik werk nog altijd in Les Archives des Affaires Étrangères. Tot een paar jaar geleden lag dat aan de Quai d'Orsay, centrum Parijs. Vandaag heeft het onderdak in La Courneuve, een voorstad. Je merkt dat veel belangstellenden die de archieven aan de Quai d'Orsay raadpleegden, niet naar La Courneuve komen. Ook de progressieven niet, hoor. De banlieue is niet alleen geografisch een ander oord. Ook cultureel beland je in een andere wereld, met bijvoorbeeld almaar meer Maghrebijnse vrouwen in chadors (*kleedstuk dat alles bedekt, behalve het gelaat, MV*). Dat beeld schrik niet-moslims af. Ik snap die angst, die helaas ook weer tot stemmen voor rechts leidt. Ik begrijp ook de zucht van moslima's om bij een gemeenschap te horen die zich van de

“

Tegen mensenhandelaars moeten alle mogelijke middelen worden ingezet. Maar een verbod op prostitutie? Nee, dat werkt als koren op de molen van deze slavendrijvers. Het zal de situatie voor de prostitutees alleen maar erger maken

● Élisabeth Badinter en haar man Robert in 1992.

'Prostitutie is een vrouwenrecht'

Bio

- geboren als Élisabeth Bleustein op 5 maart 1944. Haar vader is de oprichter van Publicis, het op twee na grootste communicatiebureau ter wereld
- op haar zestiende leest ze *De tweede sekse* van Simone De Beauvoir en wordt ze feministe
- studeert filosofie en sociologie
- trouwt met de socialistische politicus Robert Badinter. Samen hebben ze drie kinderen
- schrijfster, filosofe, historica en professor aan de École Polytechnique in Parijs
- hekelt elke betutteling van de vrouw en is daarom gekant tegen positieve discriminatie
- in 2010 door nieuwsmagazine *Marianne* verkozen tot Frankrijks invloedrijkste intellectueel
- behoort tot de top 20 van rijkste personen in Frankrijk. Geschatte waarde: 1 miljard euro

andere onderscheid, en ik begrijp dat godsdienst een antwoord kan bieden op een diep verlangen van mensen. Maar de Franse staat mag aan die tendensen niet toegeven. Frankrijk moet voor de ratio kiezen, voor de scheiding tussen geloof en staat en voor een scherpe afbakening van de private en publieke domeinen. Een politieke, filosofische en religieuze neutraliteit, daar staat Frankrijk voor. Al zou je dat vandaag in bepaalde delen van ons land niet meer zeggen."

Is geloven in de seculiere maatschappij niet een geloof op zich?

"Frankrijk heeft deze lange weg naar de democratie toch niet voor niets afgelegd, mag ik hopen. Er hebben talloze mensen gevochten voor onze rechten. Voor onze vrijheden en democratie hebben ontelbare mensen hun leven gegeven. Wij moeten onze vrijzinnigheid verdedigen. Als de seculiere maatschappij in gevaar is, zijn de rechten voor de vrouw in gevaar.

"Gesluisde vrouwen bedekken hun hoofd omdat ze zich wensen te onderwerpen aan de regels van de islam, of omdat ze de westerse, vrijzinnige maatschappij willen uitdagen. Maar de islam heeft het nérgens over een chador. Die heeft met de oorspronkelijke godsdienst niets te maken, het is politiek!

"U denkt toch niet dat al die meisjes en jonge vrouwen de islam kennen? De meesten spreken niet eens Arabisch. Ze volgen de leer die in de moskee wordt opgelegd. En de islam die in de voorsteden wordt gepredikt, is de islam van het Midden-Oosten; van Qatar en Saoedi-Arabië. Die leer, die salafistisch is, staat ver van onze verlichte wereld. En wij willen, omdat wij voor godsdienstvrijheid zijn, dat die fundamentalistische islam hier vrijuit zijn gangetje gaat? Wij vinden het goed dat radicale moslims zich op onze mensenrechten beroepen om hun godsdienstig gelijk te halen? Er bestaat een verlichte islam. Die moeten we helpen. De andere moet uit het openbare leven worden gebannen.

"Ik ben meter in een crèche in een van de armste wijken in Parijs, in Chanteloup-les-Vignes. Daar werd een paar jaar geleden een opvangmoeder ontslagen omdat ze met een chador wenste te werken. Het ontslag werd eerst juridisch ondersteund. Maar in een later stadium heeft de crèche toch ongelijk gekregen, onder meer omdat het gedeeltelijk een privé-initiatief was. Ik vind dat stutend. Er moet dringend werk worden gemaakt van een wet die stipuleert dat kinderen in religieus en politiek neutrale domeinen moeten worden opgevoed. Want wat eisen almaar meer moslimouders vandaag van de crèche? Dat hun baby's uitsluitend halal vlees eten. Opnieuw domineert hier dat separatisme. Dat 'wij zijn anders dan jullie'. En nu spreek ik alleen over moslims. Voor orthodoxe joden – en ik ben zelf een joodse – geldt hetzelfde.

"De hele discussie rond boerka's past in dezelfde context. In Frankrijk is het dragen van een boerka bij wet verboden. Toch wordt die wet af en toe overtreden. Als politiek statement. Bij wijze van uitdaging. Moeten wij echt meedoen aan dat opgezet spel dat eruit bestaat dat een vrouw in een boerka de omgeving uitdaagt, zich laat arresteren en vervolgens georkestreerde rellen en verontwaardiging uitlokt? In privé-domeinen doen mensen wat ze willen. In de publieke ruimte heerst de norm van het land."

Waarvoor wordt of werd die radicalisering van religies volgens u veroorzaakt, of uitgedaagd?

"Die motieven zouden dringend onderzocht moeten worden. Ik weet het niet. De economische crisis zal een rol spelen. Daarnaast staat het vast dat wie zich onderdrukt voelt, de neiging zal vertonen om zich van de grote groep te onderscheiden. Niet-moslims discrimineren moslims, dat lijdt geen twijfel. Als iemand zich niet aanvaard voelt, zal hij willen opvallen. Wie opvalt, is nu eenmaal interessanter, want hij wordt opgemerkt. Maar waarom die toevlucht tot een radicalere islam? Er zullen nog andere factoren meespelen.

"Ik heb les gegeven. In de jaren tachtig en negentig had ik briljante, ambitieuze Maghrebijnse studentes. Zij trokken zich op aan hun studie. Ze vochten voor hun rechten en hun vrijheid. Rachida Dati, die onder Sarkozy twee jaar lang minister van Justitie was, behoorde tot die groep. En wat zien we nu? De Rachida Dati's van vandaag bedekken hun haar, slaan hun ogen neer als mannen hun weg kruisen, en ze verstoppen elk stukje huid omdat ze vinden dat vlees de man uitdaagt.

"En extreem links en politiek correct links laat deze onaanvaardbare filosofie toe, dit gedachtegoed dat ook inhoudt dat een vrouw die wordt verkracht dat misbruik zelf heeft uitgelokt. Links durft over de islam geen kritisch woord te uiten, omdat het bang is om anti-islam te worden genoemd. Links durft niet over onderdrukking van vrouwen te spreken, omdat het bang is intolerant te worden genoemd, of voor racistisch te worden uitgemaakt en ook omdat het de stemmen van de moslims nodig heeft. Die angst zou links van zich moeten afwerpen. Het succes van het Front National zou snel worden gesmoord.

"Weet u dat intelligente linkse politici onlangs hebben toegestemd met een separatistische maatregel in bepaalde publieke zwembaden? Ja hoor, tijdens bepaalde uren wordt het zwembad uitsluitend met gesluisde vrouwen gevuld. Ik vind dat schrikbarend. Alle verworvenheden van de emancipatie worden met zo'n maatregel tenietgedaan."

Wat is de definitie van een vrijgevochten vrouw?

"Een vrouw die vrij is van de stereotiepe rollen die haar worden opgelegd. Een vrouw die zelf beslist over het leven dat ze leidt, op alle vlakken, seksueel, intellectueel, economisch, noem maar op. Een vrijgevochten vrouw wil ook niets van quota of andere vormen van positieve discriminatie weten. Positieve discriminatie is een vorm van betutteling. Betutteling is beledigend. Alle discriminatie is beledigend."

Zijn er nu meer vrijgevochten vrouwen dan dertig jaar geleden?

"Er zijn op emancipatorisch vlak natuurlijk veel overwinningen geboekt. Maar ik merk dat veel jonge vrouwen niets weten van de strijd voor de vrouwenrechten, en geen flauw benul hebben van de geschiedenis ervan, noch van de geschiedenis van onze democratie. Dat is, behalve pijnlijk, vooral verontrustend. Zonder historisch bewustzijn komt er geen diepgravende vooruitgang. Om te weten waar je naartoe wilt kun je het best weten waar je vandaan komt."

Frankrijk heeft zijn lange weg naar de democratie toch niet voor niets afgelegd, mag ik hopen. Voor onze vrijheden hebben ontelbare mensen hun leven gegeven. Wij moeten onze vrijzinnigheid verdedigen. Als de seculiere maatschappij in gevaar is, zijn de rechten van de vrouw in gevaar